

ISSN: 2146-1740
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd>,
Doi: 10.54688/ayd.1611199
Araştırma Makalesi/Research Article

MEDYADA YER ALAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME

AN INVESTIGATION ON HUMAN RIGHTS VIOLATIONS IN THE MEDIA

Mehmet Emin BABACAN² Mehmet ULAŞ¹

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
01/01/2025

Kabul:
07/04/2025

Medyada yaşanan gelişmeler ve dönüşümler medya organlarının ve bu organlar üzerinden sunulan içeriklerin erişim ve etki hinterlandını da arttırmıştır. Medyanın hem öznesi hem de nesnesi konumunda olan bireye dair medyanın sunmuş olduğu içerikler farklı işlevsel özellikler taşımaktadır. Medyada sunulan içerikler bireylerin haklarını koruyan bir işlevsel özellik taşıyabileceği gibi hak ihlallerine sebebiyet verebilecek bir işlevsel özellikte taşıyabilir. Medyada sunulan haber içerikleri bu işlevsel farklılığın ortaya konulduğu önemli argümanlardan birini oluşturmaktadır. Haber içeriklerinde dilin kullanım stratejileri, sıfatların anlamsal arka planı haberin hangi işlevsel özelliğe hizmet ettiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın amacını 2023 medyada yer alan hak ihlalleri ile ilgili haber içeriklerin hangi başlıklar üzerinde yoğunlaştığını ve bu içeriklerin hangi söylemler üzerinden servis edildiğini ortaya çıkarmak oluşturmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem analizi tekniği ile yapılandırılmış olup temel yaklaşım olarak sosyal inşacı yaklaşım doğrultusunda tasarlanmıştır. Çalışmada 2023 yılı içerisinde medyada yer alan hak ihlallerinin ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı şeklinde dört başlıkta yoğunlaştığı görülmektedir. Çalışma sonucunda medya üzerinden kurgulanmış gerçeklik ile oluşturulan haber içeriklerinin söylem dilinin manipülatif olarak siyasetten ekonomiye, sağlıktan spora kadar sosyal yaşam alanının büyük bir bölümüne sirayet ettiği ve bu durumun da bireyler, topluluklar ve gruplar üzerinde bir hak ihlalinin oluşmasına zemin hazırladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı, İsrail-Filistin savaşı, hak ihlalleri

Jel Kodları: Z0, Z10, Z19

¹**Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-6131-7509, e-mail: mehmet.ulas@inonu.edu.tr

²Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0469-0075, e-mail: emin.babacan@marmara.edu.tr

Atıf: Babacan, M. E., & Ulaş, M., (2025). Medyada yer alan insan hakları ihlallerine yönelik bir inceleme. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 16(1), 251-277.

Abstract

Article Info

Received:
01/01/2025

Accepted:
07/04/2025

The rapid evolution of the media has expanded its influence, making it a powerful tool in shaping public perception. The media plays a dual role regarding individuals, portraying them both as subjects and objects. This representation can either protect or violate individual rights. News content is a key area where these functions become clear, with language and semantics offering insights into how the media serves these roles. This study examines how rights violations are framed in the media in 2023, focusing on the discourses that shape these narratives. Using discourse analysis within a social constructivist approach, the research explores how media coverage influences perceptions of rights violations. The study finds that in 2023, media coverage of rights violations predominantly revolves around racism, Islamophobia, xenophobia, and the Israel-Palestine conflict. The results suggest that the media's framing of these issues through language has a significant and manipulative impact, extending across various sectors, including politics, economics, health, and sports. This framing can lead to rights violations for individuals, communities, and groups. Ultimately, the media does not just reflect reality but actively shapes it, potentially undermining the protection of individual and collective rights.

Keywords: Racism, Islamophobia, xenophobia, Israel-Palestine war, rights violations

Jel Codes: Z0, Z10, Z19

Extended Summary

The developments and transformations experienced in the media have also increased the reach and influence hinterland of media outlets and the content presented through these outlets. The content presented by the media to the individual, who is both the subject and the object of the media, offers different functional features. While the content presented in the media may have a functional feature that protects the benefits it will provide, it does not have sufficient functional features according to possible rights violations, either conservatively or unconsciously. In particular, the news content presented constitutes one of the significant residues where this functional difference emerges. Language usage strategies in news content provide important clues about which functional distribution service of adjectives and metaphors in meaningful background news. Therefore, the aim of the study is not to determine the countries or individuals that have caused rights violations in 2023, but to reveal which titles the news content about rights violations in the media focuses on and through which narratives this content is served. The study was developed with strategy analysis technology, one of the qualitative research methods, and the social construction plan plan was designed as the basic approach. The study shows that human rights violations in the media in 2023 are concentrated under four headings: racism, Islamophobia, xenophobia and the Israeli-Palestinian war.

The most important reality that emerged as a result of the study is that the media is an important social phenomenon that has a manipulative effect, is controlled by certain power groups, and leads to rights violations through discourses. In addition, in the study regarding the determined categories, it was seen that racist discourses have increased and become commonplace in Western media. It was seen that this ground of discrimination created through the media has also spread to social life and the opposition towards black people has been reinforced. It was seen that the discourse language of many news content that includes the Muslim identity has been constructed in a way that can serve Islamophobia and presented to the public. It was seen that refugees migrating to the Western geography, especially from the Middle East and underdeveloped countries, are subjected to othering both through discourses and practices, and this paves the way for xenophobia in the eyes of society. It was seen that the Palestinian-Israeli tension, which flared up again with the airstrikes carried out by Hamas from the Gaza Strip with the “Al-Aqsa Flood Operation” on October 7, 2023, was served through discourses as a reality constructed through Western media and the practice of taking sides based on an ideological background. In the fictional news, an active use of language was used to conceal the subject of the crime, and the killing of many innocent civilians, especially children, as a result of the attacks carried out by Israel was presented with the discourse of “justified defense.” An atmosphere of uncertainty was attempted to be created with statements such as “died,” “a conflict broke out,” and “it is unknown which side is guilty,” and an attempt was made to legitimate the killing of civilians in particular with expressions such as “conflict,” “attack.” Individuals, groups, artists, and states that took a contrary stance against this human tragedy were accused of being anti-Semitic and were subjected to a social lynching through media outlets.

In the study, it was concluded that the discourse language of the news content created with fictional reality through the media has manipulatively spread to a large part of the social life area from politics to economy, from health to sports, and this situation paves the way for a violation of rights on individuals, communities and groups.

1. Giriş

Modern toplumda bireyin anlam arayışı çabasına en önemli karşılığın hiç kuşkusuz medyadan ve medya içeriğinden sağlandığı ifade edilebilir. Teknolojinin merkezinde olduğu bireysel ve toplumsal değişimin çerçevesi, mahiyeti, geleceğe izdüşümü, medya içeriklerine bakılarak yorumlanabilir. Zira günümüzde bireysel, kurumsal, küresel hemen her ölçekte enformasyon akışı medya araçları ve içerikleri üzerinden sağlanmaktadır. Bu anlamda bireysel ve toplumsal ölçekte gerçekleşen hak ihlallerine ilişkin önemli başlıklarından birinin de medya alanında gerçekleşen hak ihlalleri olduğu belirtilebilir.

Medyanın bireysel, toplumsal ve küresel ölçekte etkili olduğu 20. yy boyunca isminin hak ihlalleri ile sürekli birlikte anılması olağan bir durum olarak değerlendirilmektedir. Fakat özellikle son çeyrek yüzyılda yeni medya teknolojilerinin gelişimi ile söz konusu olağan durumun sınırları çok fazla aşınmış ve hak ihlallerinin bireysel ölçeklere indirgenecek kadar mikro alanlarda gerçekleşmeye başladığı söylenebilir. Sosyal yaşam alanları içerisinde yeni iletişim teknolojilerinin her geçen gün bireyler tarafından daha fazla karşılık bulması ve kullanımının artması, bireyler üzerinde yeni medya teknolojilerinin etki düzeyini arttırmaktadır (Tosyalı & Sütçü, 2016: 9). Sonuç olarak tek yönlü asimetrik bir iletişim sürecini temsil eden 20. yy geleneksel medya anlayışında da, çift yönlü daha yatay bir iletişim biçimine geçişi sağlayan yeni medya formunun da hak ve hak ihlalleri konusu her dönem ön plana çıkmaktadır (Güngör, 2021: 19-20). Zira birey bu alanları enformasyon kaynağı olarak kullanırken bu alanlarda üretilen enformasyonun profesyoneller tarafından belirli filtrelerden geçirilerek bilinçli bir şekilde oluşturulması, bireylerin ve toplumların hak ihlalleri ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Geleneksel medya ve özellikle günümüzde yeni medya araçlarında yer alan yaralayıcı, karalayıcı, hakaret edici, ötekileştirici ve kötü olanı olumlayıcı içerikler hem medya da yer alan hak ihlallerini oluştururken hem de medyanın bizzatıhi zeminini hazırladığı ihlalleri oluşturmaktadır. Bu anlamda geleneksel medya organları da yeni medya araçları da profesyoneller tarafından bilinçli ve ideolojik bir arka plan ile oluşturulan haberler ve içeriklerle hak ihlallerine neden oldukları ifade edilebilir.

Literatürde insan hakları ihlalleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çimke ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada dijital mecralarda ebeveynler tarafından çocukları ile ilgili yapılan paylaşımların mahremiyet temelli hak ihlallerine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çobaner (2015) tarafından yapılan çalışmada ulusal basında yayımlanan dört farklı gazetenin Suriyeli çocukların hak ihlallerinin oluşmasına neden olan eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi imkânların kısıtlı olmasına yeterince yer verilmediği ve genellikle

çocukların konu olduğu haberde olumsuz yaklaşımların olduğu sonucu elde edilmiştir. Serin (2019) tarafından yapılan çalışmada özellikle dijital teknolojinin gelişimine bağlı bireyler tarafından sıklıkla kullanılan dijital platformların çeşitli hak ihlallerine neden olduğu belirtilmiştir. Buradan hareketle özellikle yeni medya aracılığıyla oluşan hak ihlallerinin önüne geçebilmek adına ebeveynlere ve öğretmenlere önerilerde bulunulmuştur. Çalışma sonucunda ebeveynler ve öğretmenlerin bu konuda farkındalık düzeylerinin arttırılmasının olası hak ihlallerinin önlenmesi açısından öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Brandle (2018) tarafından yapılan çalışmada Amerika ve İngiltere basınının hak ihlallerine haber metinlerinin içeriğinde ne ölçüde yer verildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda hak ihlalleri ile ilgili haberlere basın yayın organlarının yeterince ilgi göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Subramani vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada medyanın insani değerleri yok sayan temel hak ihlalleri ile ilgili içeriklere yer vermekten kaçındığı ve ihlale sebep olan konuları görmezden geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde çocuklara yönelik özellikle yeni medya üzerinden gerçekleşen hak ihlallerin ele alındığı görülmüştür. Ayrıca literatürdeki çalışmalarda hak ihlallerinin medyada yer almadıkları, medyada yer alan içeriklerin ise oldukça kısıtlı olduğunu ortaya çıkaran çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Mevcut literatürden farklı olarak yapılan bu çalışmanın amacını, 2023 yılında hak ihlallerine sebebiyet veren kurumları veya kişileri belirlemek değil, medyada yer alan hak ihlalleri ile ilgili haber içeriklerin hangi başlıklar üzerinde yoğunlaştığını ve bu içeriklerin hangi söylemler üzerinden servis edildiğini ortaya çıkarmak oluşturmaktadır. Medyanın merkezinde olduğu 2023 yılında gerçekleşen bütün hak ihlallerine çalışmada yer verebilmek mümkün olmadığından bu çalışma temsil değeri yüksek olan başlıklar üzerinden hazırlanmıştır. Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde medyada yer alan hak ihlalleri incelendiğinde hak ihlallerinin **ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı** şeklinde dört başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan bu çalışma nitel araştırma paradigması doğrultusunda yapılandırılmış olup araştırmanın temel yaklaşımını sosyal inşacı yaklaşım oluşturmaktadır. Enformasyon kaynaklarını ve bu kaynakların gerçekliklerinin açıklanmasında tercih edilen bu yaklaşıma göre nitelikli bir çalışma dil odaklı bir inceleme ile mümkündür. Bu incelemelerin gerçekleşmesine yardımcı olan analiz biçimleri ise; anlatı analizi, konuşma analizi ve söylem analizi gibi farklı odak noktaları bulunan analiz teknikleridir (Baltacı, 2023: 186). Buradan hareketle yapılan bu çalışma metodolojik olarak nitel araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem analizi tekniği ile yapılandırılmış olup temel yaklaşım olarak da sosyal inşacı yaklaşım doğrultusunda tasarlanmıştır. Yapılan bu çalışmada

ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı temaları kapsamında haber içerikleri amaçlı örneklem ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, enformasyon kaynakları sınırlı olan içerikler için enformasyon açısından en zengin kaynakların belirlenmesini gerekli kılan bir nitel araştırma yöntemleri tekniğidir (Yağar & Dökme, 2018: 4). Çalışmanın bulgular bölümünde **ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı** başlıkları ile ilgili hak ihlali olduğu düşünülen içerikler sunulmaktadır. Çalışmanın son bölümünü ise sonuç kısmı oluşturmaktadır. Sonuç bölümünde ise 2023 yılı içerisinde belirlenen dört başlık üzerinde gerçekleştiği düşünülen hak ihlallerine yönelik genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

2. Medya ve Temsil

Temsil bireylerin ve toplumsal yapının zihin dünyasında dil aracılığıyla anlam üretim sürecini ifade etmektedir. Temsil pratiği üzerinden inşa edilen anlam dünyası dizayn edilen bir gerçeklik perspektifi sunmaktadır. Sunulan gerçeklik perspektifinin dilin yanı sıra görüntüler ve işaretler ile desteklenmesi oluşturulan temsil düzeyinin daha fazla kabul görmesini sağlayan diğer etkenleri oluşturmaktadır (Hall, 2017: 23-30). Bireysel ve toplumsal ölçekte temsil aracılığıyla inşa edilmesi planlanan gerçekliğin oluşturulması ve sunulması bakımından en önemli aracı argümanın medya olduğu söylenebilir. Medyanın hangi konu başlıklarını ele aldığı, içeriklerin hangi kavramlar çerçevesinde oluşturulduğu ve medyanın ekonomi politik yapısı gibi parametreler medyanın temsil pratiğinin yönünün tayin edilmesi açısından önemlidir (Dahlgren, 1995: 15). Medya temsilleri genel olarak mevcut egemen söylemin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda medyanın temsil yönünün egemen ideolojik yapının söylem pratikleri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Medyada yer alan içerikler genel anlamda temsil yönü hakkında ipuçları vermesine rağmen bu yönün en görünür şekilde kamusal alana sirayet ettiği kısmın haber metinleri olduğu söylenebilir. Haber metinleri üzerinden egemen ideolojinin perspektifini sunan içeriklerin inşa edilmesi ideolojik bir örgütlenmenin medyatik dışı vurumu şeklinde kabul edilebilir. Bu durum haber metinleri ile gerçeklik/hakikat denkleminin sağlanma pratiği açısından önemli bir paradoks oluşturmaktadır. Oluşan paradoksun temelini haber metinlerinin gerçeği aktarma işlevinin egemen ideolojik söylemin popülerliğini artırma işlevine evrilmesi oluşturmaktadır. Egemen ideoloji süzgecinden geçirilerek oluşturulan haber içerikleri toplumsal gerçekliğinin yönünün hakikat perspektifinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Fenomenolojik yaklaşımın ısrarla önemini vurguladığı toplumsal gerçekliğin inşası bu denkleme dayanmaktadır. Fenomenolojik yaklaşıma göre haber kuruluşlarının işleyiş pratiği haberin perspektifini oluşturmaktadır. Oluşturulan bu perspektif ise anlam dünyasının çerçevesini çizmekte ve sonuç

olarak belirli sınırlar ile çerçevelenen anlam dünyası toplumsal gerçekliğin hangi düzlemde inşa edileceği ve yönünün nasıl olacağını tayin etmektedir (Dursun, 2004: 43).

Medyada yer alan haber içerikleri üzerinden sunulan ideolojik bakış açısı genel olarak örtük bir anlam üzerinden servis edilmektedir. Bu örtük kodlar fark edilmediği sürece gerek içeriği oluşturan gerekse bu içeriğe muhatap kalan tarafından içerikte yer alan bilgilerin gerçek/hakikat olduğu izlenimi oluşmaktadır. Bu gerçeklik inşasında belirli ifadelerin sıklıkla tekrar edilmesi veya içerikte görünürlüğünün ön plana çıkarılması örtük anlamın meşrulaştırılma çabasını temsil etmektedir (Croteau & Hoynes, 2012: 154). Bu nedenle egemen ideoloji tarafından kabul görmeyen durumlar, olaylar ve aktörler ile ilgili içerikler sıklıkla tekrarlanarak hem egemen ideolojinin bakış açısının hakikat olduğu hem de olası eşitsizliklerin meşrulaştırılarak egemen ideolojinin haklı olduğu düşüncesi inşa edilmektedir (Golding & Murdock, 2008: 53).

Medyada yer alan içerikler eşitsizliklerin ve ötekileştirmenin inşa edilerek ve meşrulaştırılarak kamusal alana sunulması noktasından önemli bir rol üstlenmektedir. Bu içeriklerinde yer alan “bizler ve onlar”, “vatandaşlar ve yabancılar” ve “Batı dünyası ve geri kalanlar” gibi “öteki” vurgusu yapan söylemler toplum tarafından olası bir ayrışmanın alt yapısını oluşturmaktadır (Cottle, 2000: 2). Söylemler sonucunda toplumsal yapının düşünce pratiklerinin hâkim ideolojik söylem ile paralel hale getirildiği ve toplumun olası eşitsizlikler karşısında hakikat yanılgısından ötürü savunmasız bir hale geldiği söylenebilir. Bu durumun medyada yer alan içeriklerin olumsuz söylemler üzerinden inşa edilmesi toplumsal yapının öteki konumunda yer alan bireylere yönelik önyargılar geliştirmesine ve bilişsel düzeyde bir karşıtlık reaksiyonunun oluşması neden olduğu söylenebilir.

Fairclough’a (2001) göre medyada yer alan içerikler gizli bir gücü temsil etmektedir. Bu güç toplumsal yapının hakikat/gerçeklik algısı üzerinde önemli olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Toplumsal yapının medyada yer alan içeriklerin nedenselliğine ve olaylara sebep olan ana aktörlere yönelik sorgusuz bir kabul pratiği göstermesi içerik inşasında bulunan hâkim ideolojinin temel amacını oluşturmaktadır. Özellikle modern toplumlarda medyada sunulan içeriklerin sorgusuz bir şekilde hakikat/gerçek olarak algılanması bireysel ve toplumsal ölçekte bir dışlanmanın ve ötekileştirmenin arka planını oluşturan ana aktördür (Kearney, 2012: 56).

3.İrkçılık, İslamofobi, Yabancı Düşmanlığı ve İsrail-Filistin Savaşı

Medyada yer alan hak ihlalleri incelendiğinde hak ihlallerinin ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı şeklinde dört başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir.

3.1.İrkçılık

İrkçılık kavramı etimolojik açıdan birden fazla kavramın birlikteliğini temsil etmektedir. Genetik, kültürel, biyolojik, sosyal, eski, yeni, elit, pozitif ve neo-ırkçılık gibi birçok ırkçılık türünün olması ırkçılık kavramının etimolojik çeşitliliğini göstermektedir. İrkçılık kavramının bu etimolojik çeşitlilikten ötürü genel olarak kabul görmüş bir tanımlaması yoktur (Reisigl & Wodak, 2001: 4-8). Ancak ırkçılık kavramının genelde siyasi ve ahlaki tartışmaların zeminini oluşturduğu görülmektedir. Özellikle 20.yüzyılın son çeyreği ve 21.yüzyılın ilk çeyreğinde hem gündelik yaşamı oluşturan söylem dilinde hem de sosyolojik teoride önemli bir başlık haline gelen ırkçılık, toplum tarafından olumsuz bir politik ve ahlaki çağrışıma sebep olmaktadır (Miles, 1989: 1-5).

Biyolojik farklılıkların olduğu düşüncesinden hareketle meşru bir zemine dayandırılan eski ırkçılık anlayışı yerini farklı formlarda ortaya çıkan yeni biçimlerine bırakmıştır. Monolitik ve özcü ırk anlayışına dayandırılan klasik ırkçılık anlayışının bu değişiminde toplumsal yapının dönüşümü etkin rol oynamaktadır. Bu dönüşüm neticesinde kültürel ve stratejik açıdan oluşabilecek olan her türlü ayrımcılığın konjonktürel olarak araçsallaştırıldığı yeni bir ırkçılık formu karşımıza çıkmaktadır (Çoban Keneş, 2018: 39-40). Gerek klasik ırkçılık anlayışı gerekse yeni bir form ile karşımıza çıkan ırkçılık anlayışı bir ötekileştirme ile başlamaktadır. Modern tarih boyunca bir kimlik inşası ve yükselme çabası içerisinde olan Batı uygarlığı, bu çabasını gerçekleştirebilmenin temel stratejik yol haritasını kendinden olmayan kültürlerle, değerler üzerinden öteki muamelesi yapmak şeklinde kurgulamıştır. Batı uygarlığının bu tutumu, kendi toplumu içerisindeki farklılıklar üzerinde de öteki olana yönelik olumsuz ve ötekileştirmeye dayalı bir bakış açısının oluşmasına sebep olmuştur. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan Batı toplumları söz konusu bu bakış açısından ötürü sıklıkla ırkçılık problemi ile karşı karşıya kalmaktadır (Ar, 2023: 499).

Batı uygarlığının toplumsal, siyasi ve ekonomik açıdan küresel ölçekte bir cazibe merkezi olma isteği ile bu cazibe merkezine dışardan bir kabulün olmasına müsaade edilmemesi isteği önemli bir paradoksu oluşturmaktadır. Bu paradoksun temel argümanı Batı toplumlarına yönelik olası bir göç hareketinde toplumsal ve kültürel yapının bozulacağı ve ulusal bütünlüğün

zarar göreceği düşüncesinin yer aldığı söylenebilir. Özellikle Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden göç edenlerin toplumsal yapıya yönelik bir tehdit unsuru olarak algılanmasının, ırkçılığın en önemli meşru söylemini ürettiği söylenebilir.

3.2.İslamofobi

Yunan mitolojisinde dehşet tanrılarının ismi olan phobos kelimesinden türetilen fobi sözcüğü korku duyulan nesne veya durumları tasvir etmek için kullanılmaktadır. Sözcüğün etimolojik kökenini oluşturan korku olgusu farklı kavramlar ile birleştirilerek o kavrama yönelik hissedilen korkuyu veya çekinceyi yansıtmaktadır. İslam ile Yunanca phobos (korku) kelimelerinin birleşiminden medyada gelen İslamofobi kavramsallaştırması ise anlamsal olarak İslam korkusunu ifade etmektedir. (Budak, 2009: 291).

İslam kavramı ile birleşerek ortaya çıkan İslamofobi daha çok Batı toplumlarında Müslüman kimselere ve İslamiyet'e yönelik önyargıya dayalı nefret, korku, aşağılama ve suçlama gibi duyguları kapsamaktadır. Bireylerin farklı türden fobilere neden olan korkularında olduğu gibi İslamiyet'in de özünün anlaşılmasına yönelik önyargılı bir tutumun olması bu duygunun her geçen gün artarak pekişmesine neden olmaktadır (Allen, 2004: 23). Özellikle yakın tarihte Batı Avrupa'ya yönelik artan mülteci ve sığınmacı göçleri bu duygunun pekişmesini sağlamaktadır. Bunun en önemli nedenselliği ise Batı Avrupa toplumlarının bu göç dalgası neticesinde kendi uygarlık ve kültürel yapılarına yönelik olası bir zararın oluşabileceği endişesidir (Ar, 2023: 508).

Batı Avrupa toplumlarında oluşan bu endişe zamanla yerini İslamofobi'ye ve bu korku üzerinden şekillenen ayrımcılığa, ötekileştirmeye ve ırkçılığa bırakmıştır. Bu evrilme sürecinin neticesinde özellikle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika toplumlarında radikal bir İslam karşıtlığı, hoşgörüsüzlük ve yabancı düşmanlığı ortaya çıkmıştır. İslamiyet'e ve İslam coğrafyasına yönelik önyargılar ve düşmanca tavırlar İslam'ın özünün anlaşılmasını engellemiş ve bu sürecin neticesinde sosyal yaşam alanlarında ayrışma ve nefret merkezli bir söylem dili ortaya çıkmıştır. Bu coğrafyalardan gelen bireylerin toplumun herhangi bir alanında ülkeye fayda sağlama kapasitesine sahip olmadıkları düşüncesi ise ayrışma ve nefret dilinin artarak devam etmesini sağlayan temel dayanak noktası olmuştur (Lean, 2012: 4-7).

3.3 Yabancı Düşmanlığı

Türk Dil Kurumunun online sözlüğünde mülteci kavramı, “başka bir ülke veya yere sığınan kişi” veya “yabancı bir ülkede iltica etmeden önce belirli bir süre kalan kimse” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Mülteci kavramı, yabancı kişilerin yaşadıkları çeşitli sorunlar

veya gelişen durumlar neticesinde farklı bir ülkede yaşamak durumunda kalması şeklinde de tasvir edilebilir. Genellikle zorunlu bir yer değişikliği halinin neticesinde ortaya çıkan mültecilik durumu mülteci konumunda yer alan kişilerin sosyal yaşamlarını devam ettirdikleri coğrafyada sosyal alana dair bazı sıkıntılar ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Sosyal yaşama uyum sağlayamama, kültürel farklılıklardan oluşan ayrışmalar, iktisadi anlamda yaşanan sıkıntılar ve toplum tarafından kabul görmeme durumunun yansıması olan ötekileştirme mültecilerin karşı karşıya kaldıkları sorunlardan bazılarıdır. Bu sorunlar zamanla toplumun üyelerinde bir mülteci karşıtlığı yani yabancı düşmanlığı hissiyatının oluşmasına neden olmaktadır (Uzun & Şeker, 2023: 78).

Göçmenlere veya mültecilere yönelik karşıtlığın dışavurumu ise bazı dönemlerde eylemsel bazı dönemlerde ise söylemsel bağlamda olmaktadır. Özellikle mültecilere yönelik söylem merkezli karşıtlık medya mecraları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bazı dönemlerde gerçekleştirilen bu karşıtlığın toplumu mültecilere karşı konsolide hale getirdiği görülmektedir. Bu nedenle mülteci ya da göçmen karşıtlığının medyadaki yansıması toplumsal bir tavrın ortaya çıkması açısından birleştirici bir güce sahiptir (Kurt, 2019: 1-3).

3.4. İsrail-Filistin Savaşı

Medya araçları toplumun önemli bir enformasyon kaynağını oluşturmaktadır. Ancak bu kaynak üzerinden elde edilen enformasyon ile gerçeklik arasında çoğu kez farklılıklar yer almaktadır. Bu farklılığın temeli ise medyada yer alan ve ötekileştirmenin temelini oluşturan biz ve onlar söylemedir (İçin Akçalı, 2006: 13). Medyada biz söylemi olumlu bir arka plana dayandırılırken, onlar söylemi öteki, çaresiz, hastalıklı ve zayıf gibi stereotiplerle olumsuz bir tasvir için kullanılmaktadır. Medyadaki temsiller biz ve onlar şeklinde ortaya çıkan sosyal haritalar çizmekte ve bu iki kavramın sınırlarını ortaya koymaktadır (Akdağ & Sarı, 2022: 1-3). Medyanın kavramlar üzerinden sınırlarını belirleyen temel etken ise ideolojik arka plandır. Medya mecraları kendi ideolojik konumlanmaları çerçevesinde haber içerikleri inşa ederken olayları tanımlama ve nitelendirme biçimleri de bu ideolojik yatkınlığa göre şekillenmektedir. Bir medya kuruluşu tarafından yaşanan bir olay çatışma olarak tasvir edilirken, başka bir medya kuruluşu tarafından katliam olarak tasvir edilebilir. Olaya konu olan kişiler terörist, sempatizan şeklinde tanımlanabileceği gibi, protestocu veya destekçi şeklinde de tanımlanabilir. Olayın ve olaya konu olan kişilerin tanımlanmasındaki bu farklılıklar ideolojik farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Devran, 2010: 167). Van Dijk (2001: 11-12) medya mecraları tarafından üretilen içeriklerin ve söylem dilinin ideolojiden bağımsız olamayacağını belirtmektedir.

Ortadoğu coğrafyasında yer alan Filistin toprakları tarihin birçok döneminde önemli mücadelelere sahne olmuştur. Bu mücadelelerin yaşandığı dönemlerde medyada yer alan söylemler ise bu mücadelenin ideolojik boyutunun görünürlüğünü temsil etmektedir. Filistin topraklarındaki mücadelelerin temel arka planını Yahudi toplumların bu toprakları ilk mabet olarak kabul etmelerinin neticesi olan burada hâkimiyet sağlama hedefi oluşturmaktadır. Bu hedefine ulaşan İsrail, Arap-İsrail savaşları ile ulaşılan bu hedefin sona ermesi tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle oluşabilecek her tehlikeyi bertaraf etmek İsrail'in yeni hedefini oluşturmaktadır. Bu hedefi gerçekleştirme sürecinde üç semavi dinin doğduğu merkez olan Kudüs'e sahip olma düşüncesi taraflar için mücadelenin odak noktası haline geldiği söylenebilir. 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulması ve 1967 Arap-İsrail savaşının gerçekleşmesi İsrail'in bölgede işgallerini genişleterek Filistin halkına yönelik sertliğini arttırmasına neden olmuştur. Bu durum Filistin halkının yurtlarından edilmesi ve canlarını kaybetmesi gibi birçok insan hakkı ihlalinin de beraberinde getirmiştir (Köylü, 2019: 72).

4. Yöntem

Nitel araştırma yöntemleri gözlem, doküman analizi ve görüşme gibi farklı veri toplama tekniklerinin kullanıldığı ve algıların, bakış açıların, olayların ve olguların doğal ortamlarında gerçekçi ve kolektif şekilde sunulmasına yönelik nitel süreçlerin izlendiği araştırmalardan oluşmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 41-42).

Nitel araştırma yöntemleri gerçekliklerin farklı teknikler üzerinden ortaya konulması sürecini içermektedir. Enformasyon kaynaklarını ve bu kaynakların gerçekliklerinin açıklanmasında tercih edilen nitel araştırma yöntemi yaklaşımına göre nitelikli bir çalışma dil odaklı bir inceleme ile mümkündür. Bu incelemelerin gerçekleşmesine yardımcı olan analiz biçimleri ise; anlatı analizi, konuşma analizi ve söylem analizi gibi farklı odak noktaları bulunan analiz teknikleridir (Baltacı, 2023: 186). Bu analiz biçimlerinden biri olan söylem analizi, teorik ve pratik iş birliğine dayanan bir yaklaşımdır. Söylem analizi yalnızca söylenen ve yazılan içeriklere değil, bu içeriklerin hangi kelimeler ve sıfatlar üzerinden oluşturulduğuna da odaklanmaktadır (Jonall & Rimmel, 2010: 311-312). Sosyal yaşam alanlarında ortaya çıkan gelişmelerin dikkatli bir şekilde incelemesi de dil odaklı incelemeler gibi enformasyon kaynaklarının gerçekliğinin incelenmesinde önemlidir. Enformasyon kaynaklarının gerçekliğinin incelenmesinde sosyal inşacı yaklaşımda söylem analizi tekniği gibi önemlidir. Sosyal inşacı yaklaşım toplumsal yaşam alanında ortaya çıkan gelişmeleri sosyolojik bakış açısı doğrultusunda incelenmesini içermektedir (Weinberg, 2014: 20-21). Gergen'e (1985) göre sosyal inşacı yaklaşıma göre dil kullanımı gerçekliğin inşa edilme sürecindeki en önemli

argümanı oluşturmaktadır. Dilin kullanıldığı ve etki aracı olarak ortaya çıkmasını sağlayan unsur ise söylemdir. Söylemler dil ile inşa edilen gerçekliğin hedef kitleye sunumunu sağlamaktadır.

Buradan hareketle yapılan bu çalışma metodolojik olarak nitel araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem analizi tekniği ile yapılandırılmış olup temel yaklaşım olarak da sosyal inşacı yaklaşım doğrultusunda tasarlanmıştır. Çalışmanın amacını, 2023 yılında hak ihlallerine sebebiyet veren kurumları veya kişileri belirlemek değil, medyada yer alan hak ihlalleri ile ilgili haber içeriklerin hangi başlıklar üzerinde yoğunlaştığını ve bu içeriklerin hangi söylemler üzerinden servis edildiğini ortaya çıkarmak oluşturmaktadır. Medyanın merkezinde olduğu 2023 yılında gerçekleşen bütün hak ihlallerine çalışmada yer verebilmek mümkün olmadığından bu çalışma temsil değeri yüksek olan başlıklar üzerinden hazırlanmıştır. Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde medyada yer alan hak ihlalleri incelendiğinde hak ihlallerinin **ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı** şeklinde dört başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin savaşı temaları kapsamında haber içerikleri amaçlı örneklem ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, enformasyon kaynakları sınırlı olan içerikler için enformasyon açısından en zengin kaynakların belirlenmesini gerekli kılan bir nitel araştırma yöntemleri tekniğidir (Yağar & Dökme, 2018:4).

5. Bulgular

5.1. Irkçılık ile İlgili Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ulusal ve küresel basında ırkçılık temasının yer aldığı haber içeriklerinin eleştirel söylem analizi tekniği ile elde edilen bulguları sunulmaktadır.

Paris yakınlarındaki Nanterre bölgesinde 17 yaşındaki Kuzey Afrika kökenli Nahel'in polis tarafından yakın mesafeden açılan ateş sonucunda hayatını kaybetmesi ülkede sistematik ırkçılık tartışmalarının yeniden gündeme gelmesini sağlamıştır. Fransa'da yaşayan birçok göçmenin bu olayı ABD'deki siyahi George Floyd'un polis tarafından boğazına basılarak öldürülmesi ile eşdeğer olarak değerlendirmeleri ülke genelinde ırkçılığa karşı çeşitli gösterilerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Uluslararası Af Örgütü tarafından daha önce polislerin kimlik denetimlerinde etkin fişleme yaptığı gerekçesi ile Fransa polisine dava açmış olması Nahel'in öldürülmesinde ırkçı bir yaklaşımın olabileme ihtimalini güçlendiren etkenlerdendir. Ayrıca Nahel'in öldürülmesinden sonra gerçekleştirilen protesto gösterileri ile ilgili polis sendikası olan "Ulusal Polis İttifakı" tarafından yapılan açıklamada göstericilerin "haşere"

kelimesi ile tasvir edilmesi de yaşanan olaya söylemler üzerinden ırkçı bir perspektiften yaklaşıldığı şeklinde yorumlanabilir (Euronews, 2023).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan insanların yaklaşık olarak yarısının sosyal yaşamlarında ırkçılık ve ayrımcılık ile karşı karşıya kaldığı belirtilmektedir. Raporda “ötekileştirici dil kullanımının neden olduğu ırkçılık” söyleminin yer alması ırkçılığın temel dayanak noktasını gösteren söylem niteliğindedir. Ayrıca raporun sonuçların da Avrupa’da ırkçılığın artarak devam ettiği belirtilmektedir (FRA, 2023).

Irkçılık ile ilgili sorunsal belirli bir coğrafyadan ziyade küresel ölçekli bir soruna işaret etmektedir. Ayrıca ırkçılık farklı alanlarda yapılan ayrımcılıklar ile karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Florida Üniversitesi’nden Prof. Dr. Charles Ellis’in Anadolu Ajansı muhabirine yaptığı açıklamada ABD’de çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılan en etkili çözümlerin siyahilere sunulmadığını belirtmesi insani ve ahlaki bir gereklilik olan sağlık alanında dahi yaşanan ırkçılığın göstergesi niteliğindedir. Belirli bir etnik grup olan kişilerin “siyahi” söylemi üzerinden tanımlandığını belirtmesi ABD’de de etnik grupların tasvir edilmesinde ırkçı bir söylem pratiğinin ortaya konulduğunun göstergesi niteliğindedir. Sağlık Hizmetleri Araştırma ve Kalite Ajansı (AHRQ) tarafından yayımlanan “Ulusal Sağlık Hizmetleri Kalitesi ve Eşitsizlikler Raporunun” da siyahilerin sağlık hizmetleri alımında bir eşitsizlik ile karşı karşıya kaldığını belirtmesi sağlık alanında ırkçılığın var olduğunu göstermektedir (Anadolu Ajansı, 2023).

Toplumlar veya bireyler bazen ABD’de yapıldığı gibi çeşitli uygulamalar ile ırkçılığa maruz kalırken bazen de çeşitli söylemler ile ırkçılık ile karşı karşıya kalmaktadır. Fransız CNews kanalının ünlü sunucularından Pascal Praud’un ülkedeki tahtakurularının artmasını göçmenler ile ilişkilendirmesi söylem dilindeki ırkçılığa örnek teşkil etmektedir. Pascal Praud internet sitesi yöneticisi olan Nicolas Roux ile yapmış olduğu bir programda “ülkede artan tahtakurularının hijyenle alakası yok, göçün artması bunda önemli bir etken” şeklindeki söylem dili ırkçılığın ulaştığı boyutların göstergesi niteliğindedir. Bu ötekileştirici söylem pratiklerinin yer aldığı açıklamalardan sonra ülkedeki göçmenlerin ve birçok siyasetçinin Fransa’da televizyon ve radyo programlarını denetleyen tek yetkili kuruluş Arcom’u ırkçılık yapıldığı gerçekçisi ile soruşturma başlatmaya davet etmiştir (Euronews, 2023).

14 Ekim’de Londra’da Filistinlilere destek amacı ile düzenlenen protesto yürüyüşünde emekli öğretmen ve eski belediye meclis üyesi olan 68 yaşındaki Robert Mackenzie’nin toplanan göstericileri “hayvanlar” şeklinde tasvir etmesi ve ülkelere dönmeleri noktasında

onlara telkinde bulunması ırkçılığın söylemlere yansıdığını gösteren örneklerden bir diğeridir (BBC NEWS, 2023).

ABD'nin Tennessee eyaletinde 7 Ocak'ta polisler tarafından durdurulan ve biber gazı sıkılarak şok tabancısı ile vurduktan sonra polislerce dövülen 29 yaşındaki siyahi Tyre Nichols'un kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetmesi ve bu haberin ülke genelinde "siyahi" söylemi ile servis edilmesi ülkede ırkçılığın önemli bir kesim tarafından uygulandığını göstermektedir. Bir başka örnekte ise ABD Adalet Bakanlığı tarafından altı beyaz polisin arama izni olmamalarına rağmen girdikleri evde iki siyahiye saatlerce işkence yaptıklarını kabul eden polislerin açıklanması da "çünkü onlar siyahi" şeklindeki söylemleri ABD'de ırkçılığın kronik bir sorun olduğunu gösteren önemli bir söylem dilini teşkil etmektedir (Euronews, 2023).

Ünlü Fransız yazar Victor Hugo'nun heykelinin restorasyon çalışması Fransa'da ırkçı söylemlerin oluşmasına neden oldu. 2002 yılında Senegalli heykeltıraş Ousmane Sow tarafından yapılan ve zamanla yıpranan heykelin restorasyonunun yapılması ve restorasyon sonucundan heykelin renginin siyaha yakın olması ırkçı yaklaşımların söylemlere sirayet etmesine neden oldu. 2016 yılında hayatını kaybeden Sow'un eşi Soule'nin heykelin restorasyonu ile ilgili "Zenci Victor Hugo" söyleminde bulunması Fransa'da yaşayan siyahi vatandaşlar tarafından ırkçı bir söylem olarak algılandı ve ülke genelinde geniş katılımlı bir protesto gerçekleştirildi (The New York Times, 2022).

Spor alanında yaşanan ırkçılığa yönelik örnek ise Real Madrid oyuncusu Vinicius Junior'a Valencia ile oynanan karşılaşmada taraftarlarca yapılan ırkçı söylemlerdir. Fransız haber ajansı France24'e göre hakemlerinin maç sonu raporlarında Vinicius'a yönelik olarak taraftarların "maymun" ifadesini kullandıkları belirtilmiştir. Bu söylem pratiği ırkçılık sorununun ülke genelinde sosyal yaşam alanının farklı formları üzerinden gerçekleştiğini göstermektedir (France24, 2023).

Fenerbahçe'nin UEFA Avrupa Konferans Ligi 3. Ön eleme turu rövanş maçında deplasmanda Sloven temsilcisi Maribor ile karşılaştığı futbol müsabakasında taraftarın ırkçı söylemlerde bulunmaları da spor alanında yaşanan ırkçılığa yönelik bir diğer örnektir. Sloven tribünlerinin "Türlere ölüm" şeklindeki tezahüratları üzerine karşılaşmaya 30 dakika ara verilmiş ve daha sonra Fenerbahçe taraftarlarının stadyumdan çıkarılması ile birlikte karşılaşma devam ettirilerek tamamlanmıştır. Sloven tribünlerinin "Türlere ölüm" söylemi önemli bir ırkçılık göstergesidir (Sporx, 2023).

5.2. İslamofobi ile İlgili Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ulusal ve küresel basında İslamofobi temasının yer aldığı haber içeriklerinin eleştirel söylem analizi tekniği ile elde edilen bulguları sunulmaktadır.

30 Mayıs 2023 tarihinde “Fransa Ulusal İstatistik Kurumu (INSEE)” tarafından X hesabı üzerinden yayımlanan ve kadın göçmenlerin istihdama katılım oranlarının yer aldığı raporda (Insee, 2023) Türkiye ve Orta Doğu’dan gelen kadınların istihdama katılımının %45 ile en düşük seviyeye sahip olduğuna yer verilmiştir. Aynı raporda Türk kadınlarının %46’sının başörtülü olduğu ve dindarlık seviyesinin yüksek olduğunun belirtilmektedir. Raporda “başörtülü” ve “dindar kadınlar” söylemleri Türk göçmenlerin İslamofobi üzerinden ötekileştirildiği şeklinde yorumlanabilir. Raporda ayrıca göçmenlerin daha zor şartlarda ve düşük ücretler karşılığında çalıştırıldığı belirtilirken ciddi bir ayrımcılık ile karşı karşıya kaldıklarının belirtilmesi de yukarıdaki çıkarımı destekler niteliktedir (France24, 2023).

Toplumsal yaşam içerisinde özellikle de Batı ülkelerinde İslam karşıtlığı birçok hak ihlaline yol açmıştır. Örneğin Belçika’da Liege kentinde bulunan Ans Belediyesinde çalışan bir kadın başörtüsü nedeniyle ayrımcılık ile karşı karşıya kaldığını ve din özgürlüğünün ihlal edildiği gerekçesi ile Liege İş Mahkemesine başvuru yapmış ve mahkemenin net bir hüküm verememesi üzerine konu Avrupa Birliği’nin en üst yargı mercii olan Avrupa Birliği Adalet Divanına taşınmıştır. Adalet Divanı kararında “konu ile ilgili tarafsızlık gereği dini veya ideolojik simgeler taşınmasının yasak olduğu” şeklinde söylemler ile savunma yapan Ans Belediyesini haklı bulmuştur. Başörtüsünün ideolojik bir simge olarak değerlendirilmesi ve mahkeme tarafınca bu değerlendirmenin kabul edilmesi İslamiyet’e yönelik karşıtlığın “ideoloji” söylemleri üzerinden meşrulaştırıldığı şeklinde yorumlanabilir (Perspektif, 2023).

Hollanda’da 22 Kasım’da yapılan genel seçimlerde seçimi kazanan aşırı sağcı ve İslam karşıtı Özgürlük Partisinin (PVV) lideri Geert Wilders’ının seçim vaatlerinin aleni bir İslam düşmanlığını yansıttığı söylenebilir. Wilder’ın “İslam coğrafyalarından göçmen veya sığınmacı alımı durdurulacak, İslam totaliter bir rejimdir, camilerin kapatılacak ve Kur’an-ı Kerim’in yasaklanacak” şeklindeki söylemler üzerinden sunduğu seçim vaatleri Wilders’ın İslam düşmanlığını yansıtan vaatlerden bazılarını oluşturmaktadır. İnsanların inandıkları dinin gerekliliklerini oluşturan eylemlerde bulunmasının yasaklanmasını vaat etmek ve söylemler üzerinden inandıkları dine yönelik yargıda bulunmak yapılan eylemlerden ziyade bu eylemlerin yapılmasını gerekli kılan dine yönelik bir karşıtlığı yansıttığı söylenebilir (Anadolu Ajansı, 2023).

Fransa’da Le Figaro’da yer alan haberin ‘‘Müslüman öğrencilerin eğitim aldıkları ve üniversiteye yerleştirme başarısı %90 olan Özel Averroes (İbni Rüşd) okuluna yönelik kamu desteğinin kesilmesi kabul edildi’’ şeklinde servis edilmesi Müslüman söylemi üzerinden yapılan İslam karşıtlığı örneklerinden bir diğerini oluşturmaktadır (Le Figaro, 2023).

ABD’nin eski Başkanı Barack Obama döneminde danışmanlık görevini yürüten ve ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde birçok farklı pozisyonda göre alan Stuart Seldowitz New York’ta Mısırlı bir satıcıya defalarca İslam düşmanlığını yansıtan söylemlerde bulunmuştur. Seldowitz’in ‘‘bu kişi Hamas’ı destekliyor, burada sizden kimse yok, terörist, cahil, Filistin’de öldürülen 4 bin çocuk yetersiz daha fazla olmalı’’ şeklindeki söylemleri İslam düşmanlığının söylemler üzerinden nasıl gerçekleştirildiğine yönelik örneklerden biridir (Anadolu Ajansı, 2023).

ABD’de bulunan Stanford Üniversitesinde Arap asıllı Müslüman bir öğrenciye kimliği belirsiz kişilerin çarpıp kaçması sonucunda Müslümanlara yönelik ‘‘nefret suçu’’ kapsamında soruşturma açılmıştır. Stanford Üniversitesinin Rektörü tarafından yapılan açıklamada ‘‘İsrail’in Gazze’ye yönelik 7 Ekim’de başlattığı saldırıdan sonra Müslüman öğrencilere yönelik ayrımcılık ve nefret arttı’’ şeklinde bir söylem pratiğinin kullanılması İslam karşıtlığının küresel ölçekte yaşanan gelişmelere bağlı olarak arttığının göstergesidir (Anadolu Ajansı, 2023).

İngiltere İşçi Partisi Lider Keir Stamer’in LBC radyosuna konuk olduğu programda İsrail’in Gazze saldırılarından ötürü Gazze’ye gıda, enerji ve su girişlerini kesmesi ile ilgili soruya, ‘‘İsrail’in bunu yapmaya hakkı var’’ şeklinde yanıt veren Stamer’in söylemler üzerinden olası saldırılara meşruluk kazandırmaya çalıştığı söylenebilir. Yaşanan bu gelişmeler üzerine Britanya Müslümanlar Birliği yaptığı açıklamada İşçi Partisinin İslam merkezlerinde ve camilerde protesto edilmesi gerektiği belirtildi. Bu durum İslam karşıtlığının insanların temel haklarının dahi önüne konularak oluşan hak ihlallerinin meşru görülmesini sağlayan bir argüman olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir (BBC NEWS, 2023).

ABD merkezli televizyon kanalı MSNBC tarafından Hamas’ın İsrail’e karşı başlatmış olduğu Aksa Tufanı harekâtından sonra 3 Müslüman yayıncının programlarına ara verilmesine kamuoyu İslam karşıtlığı yapıldığı gerekçesi ile tepki gösterdi. MSNBC kanalı tarafından yapılan açıklamada ‘‘tarafsız ilkesi gereği’’ şeklindeki söylem pratikleri tarafsızlık ilkesinin tek bir tarafa özgü olduğu şeklinde bir paradoksun oluştuğunu göstermektedir. Ayrıca Mahmud Abbas’ın sözcüsü ile röportaj yapan Müslüman gazeteci Ali Velshi’nin de işine son verilmesi tarafsızlıktan ziyade İslam karşıtlığından oluşan ideolojik bir ötekileştirmenin neticesi olduğu

şeklinde yorumlanabilir (Anadolu Ajansı, 2023). Fransa’da oturduğu binada çalışan işçileri “selamünaleyküm” diyerek selamlayan bir kadının komşuları tarafından şikâyet edilmesi ve kadının polisler tarafından gözaltına alınması da İslam düşmanlığının toplumsal yapının derinliklerine kadar sirayet ettiğinin ve söylem dilinin dahi karşıtlığa neden olabileceğinin göstergesi niteliğindedir (Anadolu Ajansı, 2023).

Paris Olimpiyat Oyunlarında başörtüsünün yasaklanması İslam karşıtlığının toplumsal yapının tüm alanlarına sirayet ettiğini göstermektedir. Fransa Spor Bakanı Amelie Oudea-Castera’nın 24 Eylül’de Paris Olimpiyat Oyunları sırasında “başörtüsünün” yasaklandığını açıklaması hem söylem dilinde hem de pratik uygulamalarda bir İslam karşıtlığının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Uygulanacak olan bu yasağa sadece Fransa’da yaşayan Müslümanlar tarafından değil farklı inançlara sahip ve farklı ülkelerden olan vatandaşlarında tepki gösterdiği görülmektedir. Fransa’da yaşayan Hristiyan Moses Kisoke yaptığı açıklamada bir Hristiyan olarak alınan bu kararı anlayamadığını belirtirken, İngiltere’den Paris’e gelen Nana Kufuor ise bu yasağın “Fransa için bir utanç kaynağı” olduğunu belirtti (Anadolu Ajansı, 2023).

Fransız hükümetinin giyim üzerinden İslam karşıtlığı oluşturdu tek uygulama Olimpiyat oyunlarındaki bu yasak ile sınırlı değildir. Eğitim Bakanı Gabriel Attal’ın France Inter radyosuna konuk olduğu programda “abaya ve entarinin laiklik ilkesine aykırı” şeklindeki söylemleri ve bu aykırılık gerekçesi ile okullarda giyilmesinin yasaklanacağını açıklaması ve Danıştay’ın bu karara yönelik yapılan itirazları reddederek Eğitim Bakanlığının kararını onaylaması da giyim üzerinden bir İslam karşıtlığının yapıldığı şeklinde yorumlanabilir (Anadolu Ajansı, 2023).

5.3. Yabancı Düşmanlığı ile İlgili Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ulusal ve küresel basında yabancı düşmanlığı temasının yer aldığı haber içeriklerinin eleştirel söylem analizi tekniği ile elde edilen bulguları sunulmaktadır.

Yunanistan’ın Meriç Bölgesinde çıkan orman yangını, medya mecraları tarafından “mültecilerin neden olduğu yangın” şeklinde ki haber söylemleri mülteci ve göçmenlere yönelik nefret söylemlerinin aktarılmasında medyanın aracı olarak kullanılması medyanın toplumu mülteci karşıtlığı noktasında konsolide etmesinin örneğini oluşturduğu söylenebilir. Yunanistan’da ortaya çıkan ve Avrupa Birliği topraklarında gerçekleşen en geniş çaplı yangın olarak kayda geçen Meriç Bölgesi yangınında bölgede yaşayan bir kişinin “mültecileri ve göçmenleri Yunanlıları yakmaya çalıştıkları için tutukladığını” belirtmesi ve mültecileri ve göçmenleri bir aracın arkasına kilitlediği anları kayda alarak sosyal medya hesabı üzerinden

paylaşımına sunması da söylemler üzerinden yabancı karşıtlığının meşru bir zemine dayandırılma çabası şeklinde yorumlanabilir. Bu durum toplumun yangınları mültecilerin ve göçmenlerin çıkardığı algısı etrafında konsolide olmasına neden olmuştur. Olay ile ilgili ana muhalefet partisi SYRIZA tarafından yapılan açıklamada ‘‘mültecilerin ve göçmenlerin günah keçisi olarak seçildiğinin’’ vurgulanması yaşanan olay üzerinden dezenformasyonun neden olduğu bir yabancı karşıtlığının yaşandığı şeklinde yorumlanabilir (BBC NEWS TÜRKÇE, 2023).

Mülteciler ve göçmenler ile ilgili karşıtlık söylemler üzerinden oluşturulduğu gibi eylemler üzerinden de oluşturulmaktadır. The New York Times gazetesinde yer alan haberde Yunan Sahil Güvenliği tarafından ‘‘sığınmacıların göçmen botlarına bindirilerek denizin ortasında terk edildiği’’ şeklindeki içerik ile sunduğu haber ve bu anları gösteren görüntüleri yayınlaması da medya yer alan ‘‘sığınmacılar’’ gibi söylemler üzerinden yabancı düşmanlığına yönelik örneklerden birini oluşturmaktadır (Euronews, 2023).

ABD’nin eski başkanı ve 2024 yılında yapılacak olan seçimde ise başkan adayı olan Donald Trump’ın seçim vaadi olarak ‘‘mülteci ve göçmenler için seyahat yasağı uygulamasını tekrar yürürlüğe koyacağım’’ şeklindeki söylemleri de mülteci ve göçmen karşıtlığını göstermektedir. Ayrıca Trump tarafından mülteci ve göçmenlere yönelik detaylı bir ‘‘ideolojik tarama’’ yapılacağına açıklanması da bir diğer Trump’ın mülteci ve göçmen karşıtı olduğunu gösteren söylem dilini oluşturmaktadır (Oksijen, 2023).

UNHCR Sözcüsü Olga Sarrado’nun Birleşmiş Milletler Dünya Mülteciler Gününde, ‘‘Ukraynalı mültecilere karşı gösterilen şefkatin ve kararlılığın dünyanın dört bir yanındaki mültecilere karşı gösterilmesi gerekir’’ şeklindeki söylemleri mülteci ve göçmenlere yönelik etnik ve coğrafi özellikler açısından bir ayrımın yapıldığını göstermektedir (BBC NEWS TÜRKÇE, 2023).

5.4. İsrail-Filistin Savaşı ile İlgili Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ulusal ve küresel basında İsrail-Filistin savaşı temasının yer aldığı haber içeriklerinin eleştirel söylem analizi tekniği ile elde edilen bulguları sunulmaktadır.

İngiltere’nin Başkenti Londra’da Filistin’e destek amacı ile gerçekleştirilen dayanışma yürüyüşü ile Birinci Dünya Savaşı’nın bitişinin anıldığı gün yapılan etkinliklerin aynı güne denk gelmesi sonucunda iki grup arasında 126 kişinin gözaltına alındığı ve dokuz polis memurunun yaralandığı olaylar yaşanmıştır. İçişleri Bakanı Suella Braverman’ın Birinci Dünya Savaşı’nın bitişinin anılması ile ilgili yapılan etkinliklere yönelik bir söylemi bulunmazken, yapılan destek yürüyüşünü ‘‘nefret yürüyüşü’’ söylemi üzerinden tanımlaması ideolojik ve

ötekileştirici bir bakış açısını yansıtmaktadır. Londra Belediye Başkanı Sadiq Khan'ın ortaya çıkan bu çatışma durumunun İçişleri Bakanı Suella Braverman'ın yaptığı açıklamalardan kaynaklandığını belirtmesi de yukarıdaki çıkarımı destekler niteliktedir (BBC NEWS TÜRKÇE, 2023).

İsrail-Filistin savaşına yönelik kişilerin, kurum ve kuruluşların, ülkelerin, bürokratların ve sivil toplum kuruluşlarının tutumunun çeşitli hak ihlallerinin oluşmasına da neden olduğu görülmektedir. Meksikalı oyuncu Melissa Barrera'nın Filistin'e destek içerikli paylaşımlarından sonra *Scream 7* (Çılgık) filminin kadrosundan çıkarılması yaşanan hak ihlallerine örnek oluşturmaktadır. Filmin prodüksiyon şirketi Spyglass yetkilileri tarafından yapılan açıklamada Barrera'nın paylaşımlarının "anti-semitik" olduğu gerekçesi ile bu kararın alındığının belirtilmesi taraflı ve hak ihlaline neden olan bir tutum sergilendiğinin göstergesi niteliğindedir (BBC NEWS TÜRKÇE, 2023).

ABD'de Filistin asıllı 6 yaşındaki bir çocuğun ve annesinin bıçaklı saldırıya uğraması bir diğer hak ihlali örneğini oluşturmaktadır. 6 yaşındaki çocuk hayatını kaybederken annesinin durumunun ağır olduğu açıklanmıştır. Saldırıyı gerçekleştiren kişinin ifadesinde "Hamas-İsrail savaşına tepki olarak ve Müslüman oldukları için" saldırıyı gerçekleştirdiğini söyleminde bulunması ötekileştirmenin neden olduğu hak ihlaline yönelik örnek olaylardan bir diğerini oluşturmaktadır (Euronews, 2023).

Gazze'de el-Ehli Baptist Hastanesine İsrail tarafından düzenlenen ve yüzlerce kişinin hayatını kaybetmesine neden olan hava saldırısının medya kuruluşları tarafından hangi söylemler çerçevesinde ele alındığı medyadaki ötekileştirmenin, ideolojik bakışın ve taraf olmanın nasıl uygulandığının göstergesi niteliğindedir. New York Times gazetesi gerçekleştirilen saldırıyı "Biden'in, İsrail'i ziyarete hazırlandığı esnada Gazze saldırısında 500 kişi öldü" şeklinde duyurdu. Haberin açıklama kısmında ise "Filistinli yetkililer tarafından İsrail'in hava saldırısının neden olduğunun belirtildiği patlamada en az 500 kişinin öldüğü" söylemine yer verildi. Ancak kısa bir süre sonra gazete haberin açıklama kısmında yer alan bu ifadeyi "Filistin Sağlık Bakanlığı tarafından İsrail'in gerçekleştirdiği hava saldırısı sonucunda Gazze'de hastaneyi vurduğunu ve 500 kişiyi öldürdüğünün açıklandığı" şeklinde değiştirdi. Washington Post gazetesi ise gerçekleştirilen saldırı ile ilgili olarak "Filistinli yetkililere göre, Gazze'deki hastane saldırısında yüzlerce kişinin öldüğünden endişe ediliyor" ifadesini kullandı. Haberin açıklama kısmında ise "İsrail ve Filistinli yetkililer yaşanan ölümcül saldırıda suçu birbirlerine atıyor" ifadesine yer verildi. Reuters ajansı ise yaşanan saldırı ile ilgili haberinde İsrail ile ilgili bir bilgiye yer vermezken haberi "Yerel yetkililer, Gazze'de bombalanan

hastanede yüzlerce kişinin öldüğünü belirtiyor” şeklinde bir başlık ile duyurdu. Associated Press ise saldırı haberini “ Hamas yönetimindeki Sağlık Bakanlığı, İsrail’in hastaneye yönelik saldırıda yüzlerce kişiyi öldürdüğünü belirtti” şeklinde duyurdu. Ancak daha sonra bu başlık gazete tarafından “İsrail, Gazze’deki hastane patlaması ile ilgili yalanlama yaptı ve patlamanın Filistin kaynaklı olduğunu açıkladı” şeklinde güncellendi. İngiliz The Guardian gazetesi ise saldırı haberini “ Hamas’ın kontrolü altındaki Sağlık Bakanlığı’na göre 200-300 kişi saldırıda öldü” manşeti ile duyurdu. Daha sonra haberin başlığı “Gazze Sağlık Bakanlığına göre, Gazze’deki hastaneye gerçekleştirilen hava saldırısında yüzlerce insan öldü” revize edildi. CNN, saldırı ile ilgili haberi “Yetkililer, İsrail’in Gazze’deki hastaneye yönelik saldırısında yüzlerce kişinin öldüğünü belirtiyor” şeklinde duyurdu. Ancak daha sonra haberin başlığından İsrail ifadesi çıkarılarak “Filistinli yetkililer yüzlerce kişinin öldüğünü belirtiyor” şeklinde güncellendi. BBC saldırı haberini “Filistinli yetkililer: Gazze’deki hastaneye İsrail saldırısından sonra yüzlerce kişi öldü” şeklinde duyururken daha sonra haberin başlığı “İsrail saldırıyı reddederken, saldırıda yüzlerce kişinin öldüğünden korkuluyor” şeklinde yeniden düzenlendi (Anadolu Ajansı, 2023).

Gazze’de el-Ehli Baptist Hastanesine İsrail tarafından düzenlenen ve yüzlerce kişinin hayatını kaybetmesine neden olan hava saldırısının farklı medya kuruluşları tarafından taraflı ve ötekileştirici bir söylem dili ile servis edildiği görülmektedir. Öldürüldü yerine “öldü” ve insan yerine “kişi” ifadelerinin kullanılması da söylem dilindeki taraftarlığı gösterdiği söylenebilir. Ayrıca “ Hamas’ın kontrolü altındaki Sağlık Bakanlığı” tarafından yapılan açıklamada “yüzlerce kişinin öldüğünden endişe ediliyor”, “yüzlerce kişinin öldüğü söyleniyor”, “yüzlerce kişinin öldüğü belirtiliyor” gibi varsayım ifadelerinin kullanılması da bir ötekileştirmenin göstergesi niteliğindedir.

Söylemler üzerinden gerçeklerin nasıl çarpıtıldığına yönelik bir diğer örnek ise; Avusturya’daki "Palestine Solidarity Austria" (Filistin Dayanışması Avusturya) topluluğunun destekçilerinden akademisyen-yayıncı Gerhard Hertenberger’in Filistin ile dayanışma gösterilerinin medyada “Avusturya’da antisemitizmin yükselişi” ve “Filistin’e değil teröre destek veriliyor” şeklinde taraflı ve ayrıştırıcı bir söylem dili ile yer aldığını belirtmektedir. Bu açıklama haber içerikleri üzerinden söylem dili ile taraflı bir bakış açısının sunulduğunun göstergesi niteliğindedir (Anadolu Ajansı, 2023).

İsrail-Filistin savaşında taraflı ve ideolojik bir tutumun olduğu ve ötekileştirmenin merkeze alındığı alanlardan biri de spor alanında gerçekleştirilen uygulamalardır. Belçika Süper Ligi (Pro League) takımlarından AA Gent’in iki oyuncusunun Anderlecht

karşılaşmasında taktıkları Filistin bayraklı kol bantlarının maçın hakemi tarafından “siyasi sembol özelliği olması neden ile” zor kullanılarak çıkartılması hak ihlallerinin sosyal yaşamın her alanına sirayet ettiğini göstermektedir. Hakemin söyleminin verilen taraflı kararın meşrulaştırılması çabası olarak değerlendirilebilir. Belçikanın önemli gazetelerinden De Standaard ve De Morgen tarafından yapılan bu uygulamanın “çifte standart” olarak değerlendirilmesi de eşitsizliğin göstergesi niteliğindedir (BBC NEWS TÜRKÇE, 2023).

Bristol’daki Arnolfini galerisi Filistin Film Festivali etkinliğini “siyasi bir faaliyet olabileceği ve etkinlikteki söylemlerin bir tartışma çıkarabileceği” gerekçesi ile iptal etmesi söylem dilindeki ikiliği temsil eden önemli göstergelerden biridir. Alınan bu karar ile ilgili 1574 kişinin kararı eleştiren mektup yazmaları da bu çıkarımı destekler niteliktedir (BBC NEWS, 2023).

İngiliz The Guardian gazetesi ise İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu’nun karikatürünü çizen 42 yıllık karikatüristi Steve Bell’in çizdiği karikatürün “anti-semitik” olduğu gerekçesi ile işine son vermesi de ideolojik filtrelemeden kaynaklanan hak ihlaline dair önemli bir örneği oluşturmaktadır (Medyascope, 2023).

Almanya İçişleri Bakanı Nancy Faeser’in “ülkelerinde yer alan Hamas destekçileri sınır dışı edilecek ve bunun için tüm yasal süreçlerin başlatılacak”, İngiliz Başbakanı Rishi Sunak’ın “İsrail’in kazanmasını istiyoruz”, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un “ABD öncülüğünde terör örgütü DEAŞ’a karşı yürütülen çalışmaların Hamas’a karşı da yürütülmesini teklif ediyoruz”, İtalya Başbakanı Giorgia Meloni’nin “İsrail’in kendisini savunmaya hakkı var ve İsrail’i destekliyoruz”, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis’in “alıkonulan İsraili vatandaşların derhal serbest bırakılması gerekiyor” şeklindeki söylemleri insani ve ahlaki değerlerin devlet yönetimleri tarafından hiçe sayıldığını ve ideolojik bir bakışın bu değerlerin önüne geçtiğini göstermektedir (TRT Haber, 2023).

Yahudi Gücü Partisinin Milletvekili Limor Son Har-Melech’in sosyal medya platformu üzerinden yaptığı açıklamada “Gazze’nin dümdüz edilmesi gerekiyor” şeklindeki söylemi insan haklarının göz ardı edildiği gerçekliğini gösteren bir diğer örneği oluşturmaktadır (BBC NEWS TÜRKÇE, 2023).

Kanada Başbakanı Justin Trudeau’nun İsraili desteklemek amacı ile yapılan bir toplantıda “Hamas’ı desteklemek amacı ile ülkemizde yapılan ve yapılacak olan gösterileri şiddetle kınıyorum” söylemi göstericilerin düşünce özgürlüklerine yönelik hak ihlali örneklerinden birini oluşturmaktadır (Euronews, 2023).

İsrail-Filistin savaşı başlığı altında hak ihlallerinin her türlüsüne sayısız örnek vermek mümkündür. Fakat özellikle çalışmamızın ‘medya’ alanındaki ihlallere odaklanması nedeniyle 7 Ekim 2023 tarihinden bu yana, İsrail tarafından öldürülen medya mensuplarına değinilmesi hak ihlalleri açısından son derece önem arz etmektedir. İsrail’in 7 Ekim sonrası başta elektrik ve interneti yasaklaması, Gazze sınırlarından içeri herhangi bir medya mensubunu sokmaması ve bu dönemde 100 ü aşkın medya mensubunu öldürmesi, hak ihlalleri açısından tarihe geçecek niteliktedir (CPJ, 2023).

6.Sonuç

Medya/Yeni medya bireylerin salt bir izleme gerçekleştirdiği, enformasyon kaynağı olarak kullandığı ve belirli düzeylerde takip ettiği bir alandan, bireylerin izlenildiği, takip edildiği, kimliklerinin inşa- ifşa edildiği, algı ve manipülasyonun oluşturulduğu, yönlendirmenin yapıldığı bir alana dönüşmüştür.

Teknolojinin sağladığı imkânlar medya üzerinden üretilen içeriklerin hayatın bütün alanlarına hızlı ve somut bir sınıra bağlı olmadan aktarımını sağladığından ötürü içerikler dünyanın her bir yanına hızlı bir şekilde ulaşmakta ve bu durum konsolide bir etkinin oluşmasını sağlamaktadır. Oluşturulan bu konsolide etki özellikle medya mecralarının kontrol gücünü elinde bulunduran kesim için “haklı” algısı oluştururken, öteki için “haksız” algısını oluşturmaktadır. Oluşturulan bu haksız algısı medyanın manipülatif etkisi ile zamanla yerini “suçlu” algısına bırakmakta ve bu durum oluşan mağduriyetin göz ardı edilerek hak ihlallerinin oluşmasını sağlamaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada medyanın manipülatif etki ile zeminini hazırladığı hak ihlalleri ve başka medya mecralarında habere konu olan hak ihlalleri, 2023 yılını kapsayan temsili haberler üzerinden eleştirel söylem analizi ile anlaşılmaya çalışılmıştır.

Günümüzde medya temelinde hak ihlallerini ırkçılık, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İsrail-Filistin arasında yaşanan gerginlikler şeklinde kategorize edebiliriz. Çalışma sonucunda ortaya çıkan en önemli gerçekliğin, medyanın manipülatif etkiye sahip, kontrolü belirli güç odaklarınca sağlanan, söylemler üzerinden hak ihlallerine yol açan önemli bir toplumsal fenomen olduğu şeklindedir. Ayrıca belirlenen kategorilere ilişkin çalışmada Batı medyasında ırkçılık söylemlerinin arttığı ve sıradanlaştığı görülmüştür. Medya üzerinden oluşturulan bu ayrımcılık zemini sosyal hayata da sirayet etmiş ve siyahilere yönelik karşıtlığın pekiştirildiği görülmüştür. Müslüman kimliğinin yer aldığı birçok haber içeriğinin söylem dilinin İslamofobi’ye hizmet edebilecek şekilde kurgulandığı ve kamuoyuna sunulduğu görülmüştür. Özellikle Orta Doğu ve az gelişmiş ülkelerden Batı coğrafyasına göç eden mültecilerin ise hem

söylemler üzerinden hem de uygulamalar üzerinden ötekileştirilmeye maruz bırakıldıkları ve bunun da toplum nazarından bir yabancı düşmanlığına zemin hazırladığı görülmüştür. 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın "El Aksa Tufanı Operasyonu" ile Gazze şeridinden İsrail'e karşı düzenlediği hava saldırısı ile yeniden alevlenen İsrail-Filistin gerginliğinin Batı medyası üzerinden kurgulanmış gerçeklik ve ideolojik arka plana bağlı taraf olma pratiğinin söylemler üzerinden servis edildiği görülmüştür. Kurgulanan haberlerde etken bir dil kullanımı ile suçun öznesinin gizlenmeye çalışılmış ve İsrail tarafından gerçekleştirilen saldırılar sonucu başta çocuklar olmak üzere birçok masum sivil vatandaşın öldürülmesi ise "haklı bir savunma" söylemi ile servis edilmiştir. "öldü", "çatışma çıktı", "hangi tarafın suçlu olduğu meçhul" gibi söylemler ile bir belirsizlik ortamı oluşturulmaya çalışılmış ve "çatışma", "saldırı" gibi ifadeler ile de özellikle sivil vatandaşların katledilmesi meşru bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır. Yaşanan bu insanlık dramına yönelik karşıt bir duruş sergileyen kişiler, gruplar, sanatçılar ve devletler ise anti-semitik olmak ile suçlanmış ve medya mecraları üzerinden toplumsal bir linç ile karşı karşıya bırakılmıştır.

Çalışmada medya üzerinden kurgulanmış gerçeklik ile oluşturulan haber içeriklerinin söylem dilinin manipülatif olarak siyasetten ekonomiye, sağlıktan spora kadar sosyal yaşam alanının büyük bir bölümüne sirayet ettiği ve bu durumun da bireyler, topluluklar ve gruplar üzerinde bir hak ihlalinin oluşmasına zemin hazırladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Katkı Oranı Beyanı: Sorumlu yazar: %50, Diğer yazar: %50.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Contribution Rate Statement: Corresponding author: %50, Other author: %50.

Conflicts of Interest: There is no potential conflict of interest in this study.

KAYNAKÇA

Akdal, T., & Sarı, G. (2022). Yeni medyada öteki kimliklerin inşası: ‘Ragnarok internet dizisi üzerine bir inceleme. T. Akdal içinde, *İçinde Medya ve Öteki* (s. 11-32). Konya: Eğitim Yayınevi.

Allen, C. (2004). Justifying ıslamophobia: a post- 9/11 consideration of the european union and british context. *American Journal of Islamic Social Sciences* , 1-25.

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/abd-saglik-sisteminde-siyahilere-ayrimcilik-uygulandigi-belirtiliyor/1818556> (Erişim Tarihi: 22.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/obamanin-eski-danismani-misirli-satici-yi-defalarca-musulman-karsiti-sozlerle-taciz-etti/1818190> (Erişim Tarihi: 11.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/musulman-karsitligi/abd-medyasi-musulman-gazetecilere-karartma-uyguluyor/1817464> (Erişim Tarihi: 12.13.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/musulman-karsitligi/avusturya-basininin-filistin-gosterilerine-provokatif-yaklasimi-musulman-karsitligini-korukluyor/1817969> (Erişim Tarihi: 20.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/musulman-karsitligi/fransada-selamunaleykum-diyen-kadin-gozaltina-alindi/1817404> (Erişim Tarihi:13.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/musulman-karsitligi/paris-olimpiyat-oyunlarindaki-basortusu-yasagi-musulman-karsitligi-olarak-degerlendiriliyor/1817311> (Erişim Tarihi:14.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/musulman-karsitligi/stanford-universitesinde-bir-kisi-musulman-ogrenciye-arabasiyla-vurup-kacti/1817946> (Erişim Tarihi: 12.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ap-milletvekili-wallace-israile-gitmek-filistin-halkina-zulmedilmesi-icin-acik-cek-vermek-demek/3024521> (Erişim Tarihi:22.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-danistay-okullarda-uzun-elbise-yasagini-onayladi/2986221> (Erişim Tarihi: 15.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazetedeki-hastane-saldirisi-dunya-basininda-mansetlere-tasindi/3024043> (Erişim Tarihi:20.12.2023)

Anadolu Ajansı. (2023) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hollandada-musulmanlar-genel-secimlerden-islam-dusmani-wildersin-onde-cikmasi-nedeniyle-endiseli/3063348> (Erişim Tarihi:08.12.2023)

Ar, M. (2023). Kültürel ırkçılık bağlamında İslamofobi ve antisemitizm ilişkisi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 499-522.

Ardıç Çobaner, A. (2015). Çocuk hakları bağlamında Suriyeli mülteci çocukların haberlerde temsili. *Marmara İletişim Dergisi*, 27-54.

Baltacı, S. (2023) Türkiye’de gazete haberlerinde ortaya çıkan bağımlılık söyleminin psikanalitik bir bakış ile incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 182-198.

BBC NEWS. (2023) <https://www.bbc.com/news/articles/c72j9xpv52xo> (Erişim Tarihi:04.12.2023)

BBC NEWS. (2023) <https://www.bbc.com/news/uk-england-bristol-67496228> (Erişim Tarihi:23.12.2023)

BBC NEWS. (2023) <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67144203> (Erişim Tarihi:12.12.2023)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0vrrrex2p0o> (Erişim Tarihi:18.12.2024)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/c72kxrzjx1o> (Erişim Tarihi:19.12.2023)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/ce5nn4x2p32o> (Erişim Tarihi:18.12.2023)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/cj5dq48pdpdo> (Erişim Tarihi:18.12.2023)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/clkjkmzl1j4o> (Erişim Tarihi:22.12.2023)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/cn0px24kyrdo> (Erişim Tarihi:20.12.2023)

BBC NEWS TÜRKÇE. (2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgpl017330o> (Erişim Tarihi:19.12.2023)

Brandle, S. (2018). Media coverage of human rights in the USA and UK: the violations still will not be televised (or published). *Springer Nature Link*, 167-191.

Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Cottle, S. (2000). Media reserach and ethnic minorities: mapping the field. s. cottle içinde, *Ethnic Minorities and Media: Changing Cultural Boundaries, Philadephia* (s. 1-30). Philadelphia: Open University Press.

CPJ. (2023) <https://cpj.org/2023/12/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/#:~:text=As%20of%20December%202023%2C%202023,and%201%2C200%20deaths%20in%20Israel> (Erişim Tarihi:19.12.2023)

Croteau, D., & Hoynes, W. (2012). *Media / Society: Industries, Images, and Audiences*. London: SAGE Publications Ltd.

Çimke, S., Yıldırım Gürkan, D., & Polat, S. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: Sharenting. *Güncel Pediatri*, 261-267.

Çoban Keneş, H. (2018). İdeolojik bir inşa olarak yeni ırkçılık: günümüz ırkçılığını tartışmak, anlamak, adlandırmak. Ü. Doğanay içinde, *Ayrımcılığın Yüzleri* (s. 39-62). Ankara.

Dahlgren, P. (1995). *Television and The Public Sphere: Citizenship, Democracyand The Media*. İngiltere: SAGE Publications Ltd.

Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. Bursa: Başlık Yayın Grubu.

Dursun, Ç. (2004). “Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?”, *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.

Euronews. (2023) <https://tr.euronews.com/2023/01/28/tyre-nichols-adli-siyahi-surucunun-polislerce-dovuldugu-ani-gosteren-goruntuler-yayimlandi> (Erişim Tarihi:06.12.2023)

Euronews. (2023) <https://tr.euronews.com/2023/05/19/yunanistan-aralarinda-cocuklarin-da-bulundugu-gocmenleri-denizin-ortasina-birakti> (Erişim Tarihi:18.12.2023)

Euronews. (2023) <https://tr.euronews.com/2023/07/05/nahelin-olumu-fransada-irkciligi-tartismak-mumkun-mu> (Erişim Tarihi:30.11.2023)

Euronews. (2023) <https://tr.euronews.com/2023/09/30/fransada-tv-sunucusunun-gocmenlerle-tahtakurusu-arasinda-baglanti-kurmasina-tepki-buyuyor> (Erişim Tarihi:03.12.2023)

Euronews. (2023) <https://tr.euronews.com/2023/10/10/trudeau-kanadada-hamasi-destekleyen-ve-siddeti-yucelten-gosterileri-kinadi> (Erişim Tarihi:22.12.2023)

Euronews. (2023) <https://tr.euronews.com/2023/10/16/abdde-nefret-sucu-filistin-asilli-6-yasindaki-bir-cocuk-olduruldu-annesi-yaralandi> (Erişim Tarihi:19.12.2023)

Fairclough, N. (2001). *Language and Power*. London: Longman.

- FRA. (2023) <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/being-black-eu> (Erişim Tarihi:30.11.2023)
- France24. (2023) <https://www.france24.com/en/live-news/20230526-vinicius-out-for-madrid-valencia-racism-punishment-cut> (Erişim Tarihi:08.12.2023)
- Gergen, K. (1985). The social constructionist movement in modern psychology. *American Psychologist*, 266-275.
- Golding, P., & Murdock, G. (2008). İdeoloji ve kitle iletişim araçları: Belirlenim sorunu. L. Yaylagül, & N. Korkmaz içinde, *Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji* (s. 23-58). Ankara: Dipnot .
- Güngör , A. (2021). Sosyal medyada çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı: Instagram anneleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 1-24.
- Hall, S. (2017). *Temsil Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- İçin Akçalı, S. (2006). *Gündelik Hayat ve Medya: Tüketim Kültürü Perspektifinden Okumalar*. İstanbul: Ebabail Yayınları.
- Insee.(2023).https://twitter.com/InseeFr/status/1641455772768022529?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Eetweetembed%7Ctwterm%5E1641455772768022529%7Ctwgr%5Eafae318078f8f81ddef6541ac555d48ae323c57%7Ctwcon%5Es1 &ref_url=https%3A%2F%2Ftr.euronews.com%2F2023%2F03%2F31%2 Fransa (Erişim Tarihi:30.11.2023)
- Jonall, K., & Rimmel, G. (2010). Ceo letters as legitimacy builders: Coupling text to numbers. *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 307-328.
- Kearney, R. (2012). *Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar: Ötekiliği Yorumlamak*. (B. Özkul, Çev.) İstanbul: Metis.
- Köylü, M. (2019). İsrail'in Kudüs ve Filistin'e yerleşim faaliyetleri ve Filistin halkının geleceği. *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, 72-97.
- Kurt, G. (2019). Yeni medyada nefret söylemi: Youtube'da Suriyeli mültecilere karşı üretilen nefret söylemi üzerine bir araştırma. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 1-20.
- Le Figaro. (2023) <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/lycee-musulman-averroes-la-resiliation-du-contrat-declenche-une-guerre-ouverte-avec-la-prefecture-de-lille-20231210> (Erişim Tarihi:13.12.2023)
- Lean, N. (2012). *The Islamophobia Industry: How The Right Manufactures Fear of Muslims*. London: Pluto Press.
- Medyascope. (2023) <https://medyascope.tv/2023/10/17/guardian-netanyahu-cizimi-nedeniyle-42-yillik-karikaturistini-kovdu/> (Erişim Tarihi:22.12.2023)
- Medyascope. (2023) <https://medyascope.tv/2023/10/20/starbucks-filistine-destek-mesaji-paylasan-sendikasinadava-aciyor/> (Erişim Tarihi:22.12.2023)
- Medyascope. (2023) <https://medyascope.tv/2023/11/06/new-york-times-magazine-editoru-filistine-destek-bildirisine-imza-attigi-icin-istifaya-zorlandi/> (Erişim Tarihi:20.12.2023)
- Miles, R. (1989). *Malcolm Brown Racism*. New York: Routledge.
- Oksijen. (2023) <https://gazeteoksijen.com/dunya/trump-gocmenlere-yonelik-ideolojik-taramalar-yapilacak-192532> (Erişim Tarihi:19.12.2023)
- Perspektif. (2023) <https://perspektif.eu/2023/11/29/ab-adalet-divaninin-basortusu-karari-ne-anlama-geliyor/> (Erişim Tarihi:08.12.2023)
- Reisigl, M., & Wodak, R. (2001). *Discourse and Discrimination: Rhetoric of Racism and Antisemitism*. London: Routledge.
- Serin, H. (2019). Sosyal medyada çocuk hakları ihlalleri: Ebeveynler ve öğretmenler farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-27.

- Sporx. (2023) <https://www.sporx.com/maribor-fenerbahce-macinda-irkcilik-skandali-SXHBQ1031530SXQ> (Erişim Tarihi:08.12.2023)
- Subramani, R., & Rodrigues, A. (2012). Media coverage of crime, public perceptions and human rights violations. *Media Watch*, 57-61.
- TDK. (2023). <https://sozluk.gov.tr/>. 12 16, 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/>: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- The New York Times. (2023) <https://www.nytimes.com/2022/12/31/world/europe/victor-hugo-france.html> (Erişim Tarihi:07.12.2023)
- Tosyalı, H., & Sütçü, C. S. (2016). Sağlık iletişiminde sosyal medya kullanımının bireyler üzerindeki etkileri. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3-22.
- TRT Haber. (2023) <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israile-destek-icin-siraya-girdiler-806669.html> (Erişim Tarihi:22.12.2023)
- TRT Haber. (2023) <https://www.trthaber.com/haber/spor/filistine-destek-verdigi-icin-sozlesmesini-feshettiler-804584.html> (Erişim Tarihi:22.12.2023)
- Uzun, B., & Şeker, H. (2023). Sosyal medyada milliyetçilik ve mülteci karşıtlığının yemek kültürüne yansımaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 75-88.
- Van Dijk, T. (2001). Discourse, ideology and context. *Folia Linguistica*, 11-40.
- Weinberg, D. (2014). *Contemporary Social Constructionism*. Philadelphia: Temple University.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-9.
- Yeni Şafak. (2023) <https://www.yenisafak.com/dunya/ingiliz-the-economistten-israilin-cocuk-katliamina-kilif-gazgede-normalden-cok-cocuk-var-4572327> (Erişim Tarihi:22.12.2023)
- Yeni Şafak. (2023) <https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/irlandada-sporcu-cocuga-irkcilik-skandali-4562360> (Erişim Tarihi:07.12.2023)
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.